

PILONİDAL SİNUSUN CƏRRAHİ MÜALİCƏSİNDƏ DOKSİSİKLİNLI KOLLAGEN İSTİFADƏSİNİN EFFEKTİVLİYİ

G.A.Kosayeva

Azərbaycan Tibb Universitetinin III Cərrahi xəstəliklər kafedrası, Bakı, Azərbaycan

Məqalədə pilonidal sinusun cərrahi müalicəsində doksisisiklin hopdurulmuş kollagen süngərin rolunun effektivliyini müəyyənləşdirmək məqsədilə aparılmış tədqiqat işi haqqında məlumat verilmişdir. Tədqiqat 105 pilonidal sinuslu xəstədə aparılmışdır. 54 xəstədə əməliyyat klassik üsulla (kontrol qrup), 51 xəstədə cərrahi əməliyyatdan sonra yara boşluğuna doksisisiklin hopdurulmuş kollagen süngər yerləşdirməklə Limberg plastikası icra olundu (əsas qrup).

Təklif edilmiş metodun mahiyyəti ondan ibarətdir ki, pilonidal sinusun ətrafı haşiyələnmiş şəkildə oma fassiyasına qədər kəsilib götürüldükdən sonra yaranmış boşluğa Doksisisiklinli kollagen süngər yerləşdirilir və Limberg üsulu ilə dəri plastikası icra edilir. Əsas və nəzarət qrupunda olan xəstələrdə əməliyyatdan 1, 3 və 7 gün sonra müayinələrin, eləcə də laborator analizlərin nəticələri müqayisəli şəkildə təhlil edilmişdir. Əməliyyatdan sonra ağırlaşma əsas qrupla (7,8%) müqayisədə nəzarət qrupunda (11,1%) rastgəlmə tezliyi statistik düriüst dərəcədə çox olmuşdur.

Açar sözlər: pilonidal sinus, Limberg loskutu, doksisisiklin, kollagen süngər

Ключевые слова: пилонидальный синус, Лимберг лоскуты, доксициклин, коллагеновая губка

Key words: pilonidal sinus, Limberg flap, doxycycline, collagen sponge

Pilonidal xəstəliyin cərrahi müalicəsi məqsədilə sadə kəsik və drenaj, küretaj, aspirasiya, geniş sahədə eksiziyalar, vakuüm-sorma və sairə kimi üsullar uzun illər ərzində tətbiq edilmişdir [1, 2]. Açıq üsulla cərrahi əməliyyat zamanı pilonidal sinuslar və iltihablaşmış epitelial yollar tam kəsilib götürüldükdən sonra, dəri və dərialtında toxuma defekti qalır. Sonrakı mərhələdə cərrah iki taktikadan istifadə edə bilər: 1) qapayıcı tikişlərin qoyulması və defekti açıq saxlamaqla yaranın ikincili sağalmasını gözləmək 2) dəri defekti böyük olduğu hallarda isə, yaranın sağalmasını tezləşdirmək və çapıq toxumasının həcmnin azalmasına şərait yaratmaq məqsədilə dəri plastikasından istifadə etmək [3, 4].

Son illərin məlumatları göstərmişdir ki, pilonidal sinusun cərrahi müalicəsinin effektivliyinin əsas meyarları sayılan residivlərin sayının azalması, yaranın sağalma müddətinin qısalması, xəstə məmmunluğunun yüksəldilməsi və s. kimi məsələlər praktik həkimləri tam qane etmir [5, 6, 7].

Qeyd edilənlər deməyə əsas verir ki, pilonidal sinusun cərrahi müalicə üsulunun seçilməsi cərrahiyyənin aktual problemlərindən

biri olaraq qalmaqdadır. Bu sahədə yeni innovativ üsulların klinik praktikada tətbiq edilməsinə, cərrahi müalicənin nəticələrinin yaxşılaşdırılması istiqamətində tədqiqat işlərinin aparılmasına böyük ehtiyac duyulur.

Tədqiqatın işi pilonidal sinusun cərrahi müalicəsində Limberg plastikası zamanı doksisisiklinli kollagen süngərin istifadəsinin effektivliyini araşdırmaq məqsədilə aparılmışdır.

Tədqiqatın materialı və metodları. Tədqiqata pilonidal sinus diaqnozu ilə 2019-2022-ci illər ərzində əməliyyat olunmuş 105 xəstə təşkil etmişdir. Xəstələr kontrol və əsas qruplarına bölünmüşdür. Kontrol qrupunda pilonidal sinus diaqnozu ilə ənənəvi üsullarla cərrahi əməliyyata məruz qalmış 54 xəstənin nəticələrinin retrospektiv analizi aparılmışdır. Əsas qrupun materialını isə pilonidal sinus olan və tərəfimizdən təklif olunmuş yeni metodika ilə cərrahi əməliyyata məruz qalmış 51 xəstənin məlumatları təşkil etmişdir. Təklif edilmiş metodun mahiyyəti ondan ibarətdir ki, pilonidal sinusun ətrafı haşiyələnmiş şəkildə oma fassiyasına qədər kəsilib götürüldükdən sonra yaranmış boşluğa doksisisiklinli kollagen süngər yerləşdirilir və Limberg üsulu ilə dəri plastikası icra edilir. Pilonidal sinusun ətrafı haşiyələnmiş şəkildə oma fassiyasına qədər kəsilib götürüldükdən sonra yaranmış boşluğa

doksisiklinli kollagen süngər yerləşdirilir və Limberq üsulu ilə dəri plastikası icra edilir.

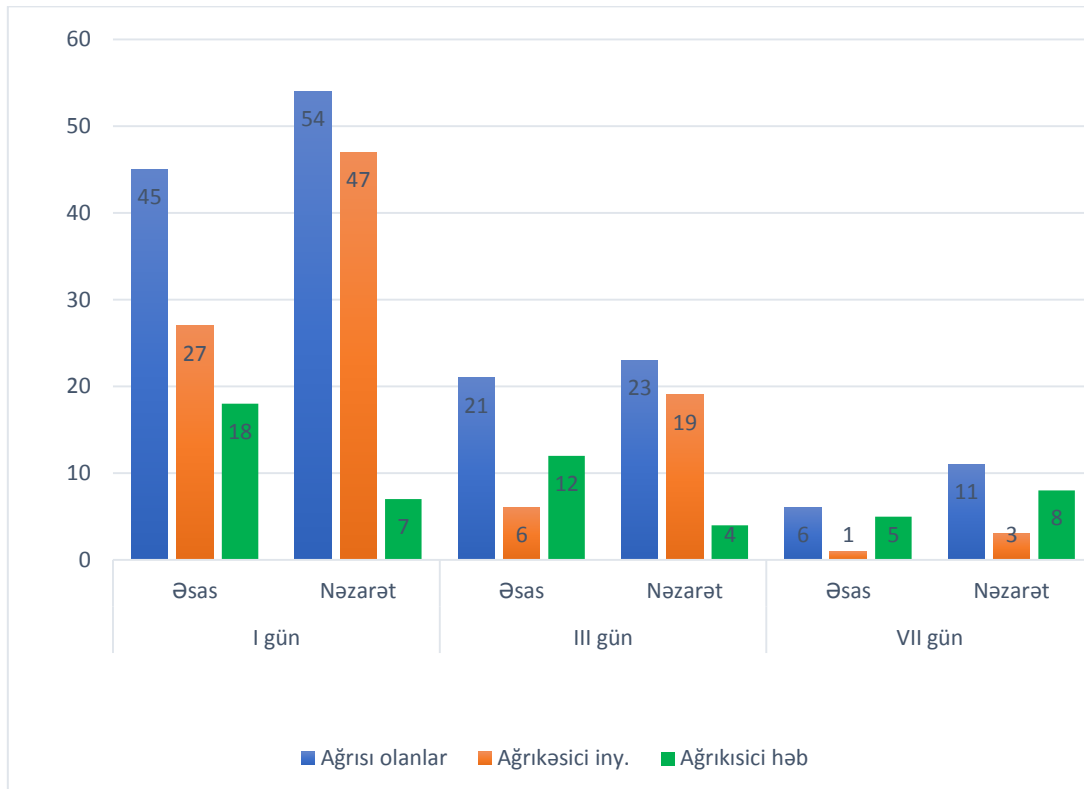
Cərrahi əməliyyatdan sonra bütün xəstələrə identik müalicə aparılmış, yaraya qulluq məqsədilə gündəlik sarğılar dəyişdirilmişdir. Xəstələr praktik sağlam vəziyyətdə ambulator olaraq müalicənin davam etdirilməsi məqsədilə evə buraxılmışdır. Əsas və kontrol qruplarında olan xəstələrdə əməliyyatdan 1, 3 və 7 gün sonra müayinələrin, eləcə də laborator analizlərin nəticələri müqayisəli şəkildə analiz edilmişdir.

Analiz zamanı alınmış bütün məlumatlar Excel cədvəlində cəmləşdirilmişdir. Material statistik işlənməsi variason statistika aparılmış, orta kəmiyyət, onun xətası müəyyən olunmuşdur. Dəyişənlərin müqayisəsi Studentin t-meyarı (t-test) əsasında aparılmışdır. Risk faktorlarının müəyyən edilməsi üçün multivariant logistik reqressiya analizi aparılmışdır. Statistik işlənmə SPSS proqramında icra edilmiş, statistik əhəmiyyətli ($p < 0,05$ olmaqla) müstəqil risk faktorları, faktorların reqressiya əmsalları, OR-su və onun güvən aralıqları müəyyən olunmuşdur. Əməliyyatdan sonrakı yaxın günlər ərzində əsas və kontrol qrupları arasında fərq müvafiq əmsal (χ^2) ilə hesablanmışdır.

Tədqiqatın nəticələri və onların müzakirəsi. Əməliyyatdan 1 gün sonra əsas qrupda olan 51 xəstədən 45 (89%) nəfərində yara nahiyəsində ağrı olmuşdur. 5 nəfərdə uzanıqlı vəziyyətdə heç bir ağrı olmamış, yalnız oturmağa cəhd edilən zaman ağrıların meydana

çıxması bildirilmişdir. Adi vəziyyətdə ağrıları olan 45 nəfərdən 27 nəfərində isə stabil ağrı hissi olmuşdur ki, bu da planlı şəkildə ağrıkəsici inyeksiyalarının aparılmasını tələb etmişdir. Bu xəstələrdə ağrıların konkret lokalizasiyasını dəqiqləşdirmək mümkün olmamış, xəstələrin subyektiv şikayətləri əsasında atipik ağrılar kimi dəyərləndirilmişdir. Ağrıkəsici məqsədilə əsasən iltihab əleyhinə təsir göstərən qeyri-steroid dərman preparatlarının inyeksiyaları (27 xəstədə) və *per os* ağrıkəsicilər (18 xəstədə) istifadə edilmişdir.

Əməliyyatdan 3 gün sonra 21 (41,2%) nəfərdə yara nahiyəsində ağrılardan şikayət olmuşdur. Bu xəstələrdən 12 nəfərdə *per os* ağrıkəsici verilməsi ilə ağrıyı götürmək mümkün olmuş, 6 nəfərdə inyeksiyon preparatlarla müalicə aparılması lazım gəlmiş, 3 nəfər isə ağrının dözümçül olduğunu bildirmiş və ağrıkəsici qəbulundan imtina etmişlər. Əməliyyatdan 7 gün sonra aparılan müşahidələr zamanı isə əsas qrupda yalnız 6 (12%) nəfər ağrılardan şikayətlənmişdir ki, onlardan 5 nəfərdə *per os* ağrıkəsicilər və yalnız 1 nəfərdə əzələ daxilinə inyeksiyaya ehtiyac yaranmışdır. 1-ci şəkil əməliyyatdan sonra qruplar üzrə ağrısı olanların və ağrıkəsici istifadəçilərinin sayı təqdim edilmişdir.

Şəkil 1. Qruplar üzrə ağrısı olanların sayı və ağrıkəsici təyinatı

Cədvəl 1. Əsas və nəzarət qruplarında əməliyyatdan sonra ağrının intensivliyi göstəriciləri (M±m)

Əməliyyatdan sonra:	Əsas qrup n=51	Nəzarət qrupu n=54	p
I gün	7,2±0,68	8,7±0,54	<0,05
III gün	4,4±0,30	6,5±0,82	<0,05
VII gün	2,1±0,40	4,3±0,38	<0,05

Ağrının intensivliyi 10 ballıq şkala üzrə dəyərləndirilmişdir. Burada 0 ağrının olmaması, 10 ballıq şkala üzrə dəyərləndirilmişdir. Əməliyyatdan 1 gün sonra əsas qrupda ağrının intensivliyi 7,2±0,68; 3 gün sonra 4,4±0,3; 7 gün sonra isə 2,1±0,4-ə bərabər olmuşdur. Eyni günlərdə kontrol qrupunda əldə etdiyimiz nəticələr ilə müqayisədə, əsas qrupda ağrının intensivliyi hər 3 ölçmə zamanı statistik baxımdan etibarlı dərəcədə az olması ilə seçilmişdir. 1-ci cədvəl əsas və kontrol qruplarda əməliyyatdan 1, 3 və 7 sutka sonra ağrının intensivliyi göstəriciləri təqdim edilmişdir.

Əsas qrup xəstələrdə əməliyyatın 3-cü günü yara kənarlarının yumşaq olması, plastika xətti boyunca məhdud nahiyələrdə ölçüləri 1sm-ə çatmayan kiçik infiltrasiya sahələri müşahidə edilmişdir. Kontrol qrupu ilə müqayisədə əməliyyatdan sonrakı 3-cü gün yara kənarlarının ödemli və iltihablı, palpasiya zamanı yüksək həssas və ağrılı olması qeyd edilmişdir. Əməliyyatın 5-ci günü iltihabi prosesin sönməsi ilə əlaqədar olaraq, əsas qrupdakı xəstələrdə infiltrasiya ocaqlarının sorulması müşahidə edilmişdir. Yara kənarlarında olan bərkimə sahələrinin ölçüsü əhəmiyyətli dərəcədə kiçilmiş, qızartı və şişkinlik əlamətləri nəzərə çarpacaq dərəcədə azalmışdır. Palpator olaraq yara kənarları ağrısız olmuş, yaradan irinli ifrazatın gəlməsi müşahidə edilməmişdir.

Əməliyyatdan sonrakı əsas qrupda olan xəstələrdən cəmi 4 (7,8%) nəfərdə yara tərəfdən ağırlaşmalara rast gəlinmişdir. Müqayisə üçün qeyd etmək lazımdır ki, kontrol qrupunda ağırlaşmanın rastgəlmə tezliyi 6 (11,1%) olmaqla, əsas qrupdan statistik etibarlı şəkildə çox olmuşdur ($p<0,05$). Ağırlaşmaların xarakterinə gəlincə isə klinik mənzərə belə olmuşdur: 2 xəstədə seroma, 1 xəstədə hematoma, 1 xəstədə isə məhdud sahədə yara aralanması qeyd edilmişdir. Əsas qrupda ciddi ağırlaşmalara rast gəlinməmişdir. Kontrol qrupu xəstələrdə isə 2 xəstədə yara kənarlarının

aralanması, 2 xəstədə yaranın irinləməsinə səbəb olan abses, 1 xəstədə yara kənarının nekrozu və 1 xəstədə hematoma müşahidə edilmişdir.

Xəstələrin subyektiv hissələri və şikayətləri də nəzərə alınmışdır. Doksisisiklinli kollagen süngər istifadə edilmiş xəstələr arasında 8 nəfərdə yara ətrafında qaşınma qeydə alınmışdır. Nəzarət qrupunda isə yara kənarlarında qızartı – 28 nəfərdə, qaşınma –14 nəfərdə, masserasiya isə 15 nəfərdə müşahidə edilmişdir. Subyektiv hissələr əsas qrupda az olmasına baxmayaraq, aparılmış statistik işlənmə zamanı məlum olmuşdur ki, əməliyyat yarası ətrafında dəri əlamətləri keyfiyyət etibarilə əsas və kontrol qruplarında statistik dürüst dərəcədə fərqlənmir ($\chi^2=1,76$; $p>0,10$).

Əsas qrupda 2 nəfərdə seroma əmələ gəlmiş, sarğı zamanı sanasiya edilmişdir. Lakin xəstələrdə təxminən 7 gün müddətində yaradan seroz ifrazat müşahidə edilmişdir (3,9%). Kontrol qrupunda isə yaradan seroz ifrazat gəlməsinə 14 (25,9%) nəfərdə təsadüf etmişdir. Əsas və kontrol qruplarda əməliyyat yarasında seroz ifrazat gəlməsinə görə müqayisədə statistik dürüst fərq müşahidə edilmişdir ($t=3,26$; $p<0,01$). Əsas qrupda əməliyyatdan 1 gün sonra yara nahiyəsində gərilmə və dartılma hissi 15 (29,4%) xəstədə, yara ətrafında ödem isə 13 (25,5%) nəfərdə müşahidə edilmişdir. Yara daxilində olan doksisisiklin təsir göstərməyə və iltihab əlamətləri sönməyə başladığı 3-cü gündən etibarən ödem tədricən çəkilmiş, yalnız 11 nəfərdə mülayim dərəcədə hiss edilmişdir. Əməliyyatdan 7 gün sonrakı müşahidələrdə isə ödem və müvafiq olaraq yara nahiyəsində gərginlik hissəsinə 6 (11,8%) nəfərdə rast gəlinmişdir.

Kontrol qrupunda olan xəstələrdə əməliyyatdan sonra 3-cü və 5-ci günlər arasında toxuma ödeminin rast gəlmə tezliyi və intensivliyində artım qeyd edilmişdir. Əsas qrupda isə əməliyyatdan sonrakı günlər ərzində ödem geri sorulmağa meylli olmuşdur. Yara

nahiyəsində dartılma və gərilmə hissi kontrol qrupuna nisbətən daha tez aradan qalxmağa meyilli olması ilə fərqlənmişdir. Hər 3 müşahidə ərzində yumşaq toxuma ödemi və dartılma hisslərinin rastgəlmə tezliyinə keyfiyyət analizi aparılmışdır. Əməliyyatdan sonrakı yaxın günlər ərzində əsas və kontrol qrupları arasında fərq statistik baxımdan etibarlı olmuşdur ($\chi^2=63,10$; $p<0,01$).

Əsas qrupda yara sağalmasının və iltihab əlamətlərinin daha tez aradan qalxması nəticəsində xəstələrin erkən aktivləşməsi nəzərə cərpacaq dərəcədə sürətlənmişdir. Belə ki, əgər əməliyyatdan sonrakı ilk gün ərzində 51 xəstədən 35 (68%) nəfərdə aktiv hərəkətlərdə məhdudluq qeyd edilirdisə, 3 gün sonra bu rəqəm 21 nəfərə, 7 gün sonra isə 7 nəfərə qədər azalmışdır. Hərəkət aktivliyində məhdudiyət olan xəstələr əsasən yaşlı və əməliyyatdan sonra yara tərəfdən müəyyən subyektiv hissiyatları olan şəxslər olmuşdur. Nəzarət qrupunda isə ağrı və diskomfort səbəbindən hərələtin məhdudlaşması əməliyyatdan sonrakı 1-ci gün 48 (88,9%) xəstə; 3-cü gün 39 (72,2%) xəstə; 7-

ci gün isə 21(38,9%) xəstədə müşahidə edilmişdir. Əsas və kontrol qrupları arasında nəticələr statistik düüst şəkildə fərqlənmişdir ($p<0,01$).

Beləliklə, əməliyyat zamanı müəlliflərin tövsiyə əsasında tətbiq edilmiş modifikasiya olunmuş cərrahi taktika ilk günlərdən başlayaraq öz effektivliyini göstərməyə başlamışdır. Əməliyyat yarasının daxilində doksisisiklin hopdurulmuş süngərin saxlanması, yara daxilində bakterial kulturanın inkişafını sifira endirmişdir. Nəticədə yarada tərəfdən iltihabi-irinli ağırlaşmalara rast gəlinməmiş, yara kənarlarında ödem və infiltrasiya əlamətləri 3–5-ci günlər arası müddətdə əksər xəstələrdə yoxa çıxmışdır. Təkmilləşdirilmiş metodla aparılmış plastika hesabına xəstələrdə əməliyyatdan sonrakı dövrdə yara nahiyəsində gərilmə, dartılma hissi az olmuş, xəstələrin aktiv hərəkət etmələri üçün maneə olmamışdır. Tədqiqatın nəticələrinə əsasən doksisisiklinli kollagen süngərin istifadəsi pilonidal sinuslu xəstələrin müalicəsində effektiv üsul kimi böyük perespektivlər vəd edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Nechai I. A., Maltsev N.P., Pavlov M.V. . [Surgical treatment of pilonidal disease] *Khirurgiia*. 2020. № 12. – P. 99-104.
2. Iesalnieks I., A. Ommer . The Management of Pilonidal Sinus *Deutsches Arzteblatt International*. 2019. Vol. 116. № 1-2. – P. 12-21.
3. Ekici U. A comparative analysis of four different surgical methods for treatment of sacrococcygeal pilonidal sinus // *Asian Journal of Surgery*. 2019. Vol. 42. № 10. – P. 907-913.
4. Norman G. Negative pressure wound therapy for surgical wounds healing by primary closure // *The Cochrane Database of Systematic Reviews*. 2020. Vol. 6. № 6. – P. CD009261.
5. Bi S. Surgical procedures in the pilonidal sinus disease: a systematic review and network meta-analysis // *Scientific Reports*. 2020. Vol. 10. Surgical procedures in the pilonidal sinus disease. № 1. – P. 13720.
6. Imam A. Pilonidal sinus management; bascom flap versus pilonidal pits excision: a single-center experience // *Annals of Coloproctology*. 2021. Vol. 37. № 2. – P. 109-114.
7. Gips M. Minimal pilonidal surgery vs. common wide excision operations: better well-being and comparable recurrence rates // *The Israel Medical Association journal: IMAJ*. 2022. Vol. 24. № 2. – P. 89-95.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОЛЛАГЕНОВОЙ ГУБКИ ПРОПИТАННОЙ ДОКСИЦИКЛИНОМ ПРИ ХИРУРГИЧЕСКОМ ЛЕЧЕНИИ ПИЛОНИДАЛЬНОГО СИНУСА

Г.А.Косаева

*Кафедра хирургических болезней III Азербайджанского медицинского университета,
Баку, Азербайджан*

Резюме. Целью исследования было изучение эффективности применения коллагеновой губки пропитанной доксициклином при хирургическом лечении кисты копчика. Проведен анализ 105 больных с пилонидальным синусом. У 54 из них операция проводилась традиционными методами (контрольная группа), а 51 с применением коллагеновой губки пропитанной доксициклином,

которую оставляли в полости раны и сверху проводили пластику по методу Лимберга (основная группа).

Суть предлагаемого метода заключается в том, что после иссечения периферии пилонидального синуса до убойной зоны в образовавшуюся полость вводится коллагеновая губка с доксициклином и выполняется кожная пластика по методу Лимберг. Результаты осмотра и лабораторных анализов были проанализированы в сравнительном порядке у больных основной и контрольной групп через 1,3,7 сутки после операции. Частота осложнений в ближайшем послеоперационном периоде была достоверно меньше в основной группе (7,8%) по сравнению с контрольной (11,1%). В основной группе чувство боли, распираания и дискомфорта наблюдалось реже, чем в контрольной группе.

EFFICIENCY OF COLLAGEN SPONGE IMPREGNATED WITH DOXYCYCLINE IN THE SURGICAL TREATMENT OF THE PILONIDAL SINUS

G.A.Kosayeva

Department of Surgical Diseases III, Azerbaijan Medical University, Baku, Azerbaijan

Summary. Information about a research study conducted to determine the effectiveness of using doxycycline collagen sponge in the surgical treatment of pilonidal sinus has been provided. The outcomes of 105 patients with pilonidal sinus were analyzed. In 54 of them, the operation was performed by traditional methods (control group), and 51 with the placing of a collagen sponge impregnated with doxycycline in wound cavity and afterwards Limberg plasty was done (main group).

The proposed method involves making an incision around the pilonidal sinus extending to the fascia, inserting a doxycycline collagen sponge into the resulting cavity, and performing Limberg flap reconstruction. The results of examination and laboratory tests were proanalyzed in comparative order in patients of the main and control groups 1,3,7 days after surgery. It was found that the rate of complications after surgery was significantly lower in the experimental group (7.8%) compared to the control group (11.1%).

Müəlliflə əlaqə:

Günay Arif qızı Kosayeva, Azərbaycan Tibb Universitetinin III Cərrahi xəstəliklər kafedrası

E-mail: kosayeva36@gmail.com